

*Ostrov
na
konci
všeho*

Kiran Millwood Hargrave

Od autorky bestselleru *DÍVKA Z INKOUSTU A HVĚZD*

FRAGMENT

Ostrov na konci všeho

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

FRAGMENT

Kiran Millwood Hargrave
Ostrov na konci všeho – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Kiran Millwood Hargrave

FRAGMENT

Translation Copyright © Chicken House Publishing Ltd
Text copyright © Kiran Millwood Hargrave 2017
Cover and interior design by Helen Crawford-White 2017
Translation © Kryštof Herold, 2018

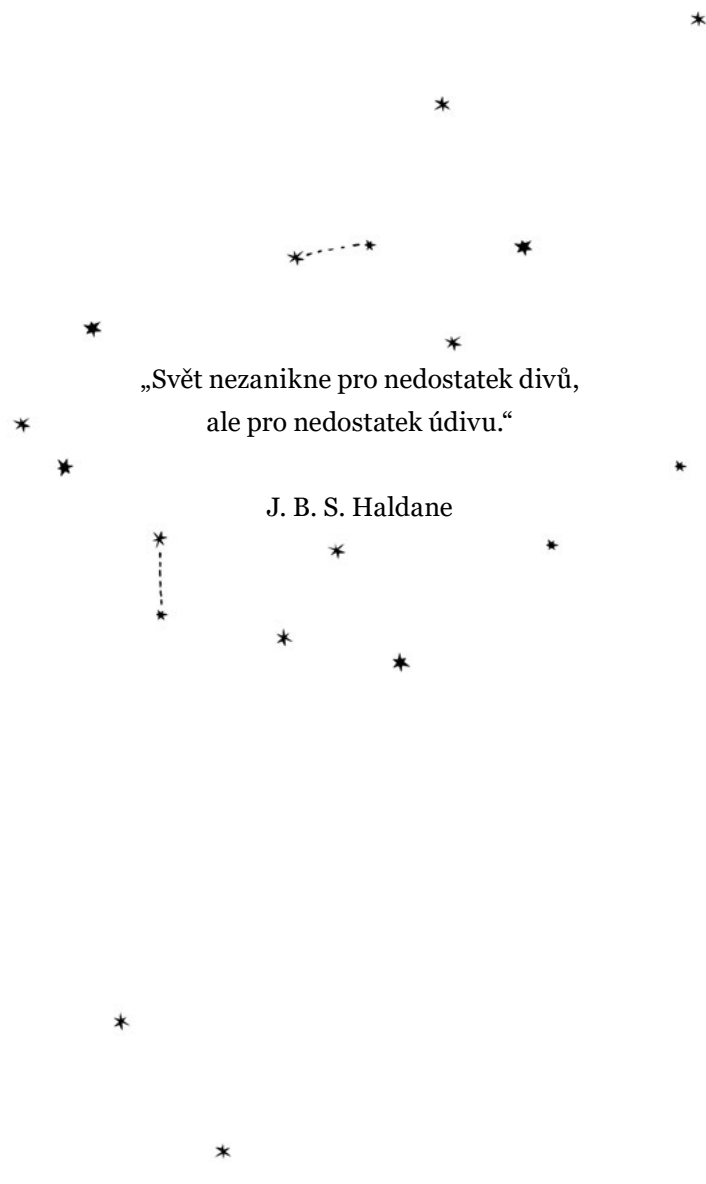
ISBN tištěné verze 978-80-253-3936-7
ISBN e-knihy 978-80-253-4027-1 (1. zveřejnění)

Mému manželovi

„Svět nezanikne pro nedostatek divů,
ale pro nedostatek údivu.“

J. B. S. Haldane

Slovníček

<i>nanay</i>	máma
<i>ama</i>	táta
<i>lolo</i>	dědeček
<i>gumamela</i>	ibišek, květina hojně se vyskytující na Filipínách
<i>tadhana</i>	osud
<i>takipsilim</i>	soumrak
<i>habilin</i>	předmět daný někomu do úschovy
<i>lihim</i>	tajemství
<i>diwaty</i>	víly střežící přírodu
<i>pahimakas</i>	poslední sbohem

**Ostrov Culion,
Filipíny
1906**

Do některých míst byste se nechtěli vydat.

Ani kdybych vám řekla, že máme oceány průzračné a modré jako letní obloha, plné mořských želv a delfínů nebo zalesněné kopce oplývající ptáky, jejichž hlasy se nesou prohrátým vzduchem. Ani kdybyste věděli, jak krásné tu je ticho, čisté a svěží jako tón skleněného zvonku. Nikdo sem však nepřichází sám od sebe.

Nanay mi vyprávěla, jak ji sem přivedli, a říká, že je to vždycky stejné, nezáleží na tom, kdo jste a odkud pocházíte.

Z domova cestujete na koni nebo pěšky a potom lodí. Muži u vesel si nos a ústa zakrývají látkovou rouškou s bylinkami, aby nedýchali stejný vzduch jako vy. Na palubu vám nepomůžou, ani když vám třeští hlava a nohy, které vás před dvěma týdny rozbolely, teď dřevění. Možná zakopnete jejich směrem a oni se přikrčí. Radší by vás po svých zádech nechali skutálet do moře, než by se vás dotkli. Sedíte a držíte si raneček věcí z domova, které jste zachránili před spálením. Oblečení, panenku, pár knih, dopisy od mámy.

Když se blížíte, z nějakého důvodu se vždycky stmívá.

Ostrov se na obzoru z tmavé tečky stává zeleným rájem. Vysoko na útesu s křížem na vrcholku, který se tyčí nad mořem, je zvláště zakřivený palouk plný bílých květín. Až když se dostanete blíž, všimnete si, že vytváří siluetu orla. A když se dostanete velmi blízko, pochopíte, že je udělaný z kamenů. V tu chvíli vám v hrudi ztěžkne srdce, jako když se okvětní lístky promění v oblázky. *Nanay* říká, že symbol bílého orla je známý na všech okolních ostrovech, dokonce i v místech za naším mořem. Znamená: *Držte se zpátky. Neplujte sem, leda byste neměli jinou možnost.*

Když přijíždíte do přístavu, den upadá do tmy. Vystupujete z lodi a hvězdy rozsvěcí svá malá světélka. Někdo vás přivítá. Chápe.

Muži, kteří vás přivezli, okamžitě odplouvají, přestože jsou unavení. Za ty dny nebo hodiny, které jste spolu strávili, s vámi nepromluví ani slovo. Cákání vesel zaniká ve zvuku vln pleskajících o pláž. Až se dostanou zpátky, loď spálí, stejně jako to udělali s vaším domem.

Pohlédnete na člověka, který vás uvítal. Teď jste se proměnili. Jako květiny v kamení nebo den v noc. Navždycky už budete těžší, temnější, označení. *Zasažení.*

Nanay říká, že ostatní mají pro náš domov spoustu jmen. Ostrov živých mrtvých. Ostrov, odkud není návratu. Ostrov na konci všeho.

Jste na Culionu, kde jsou oceány modré a průzračné jako letní obloha. Na Culionu, kde na plážích hrabou mořské želvy a stromy kypí ovocem.

Na Culionu, ostrově malomocných. Vítejte doma.

Návštěva

Mám víc štěstí než většina ostatních. Narodila jsem se tu, takže jsem nikdy nezažila nadávky nebo plivání od kolemjdoucích. Nanay už mě nosila, když pro ni přišli, ale nevěděla to, dokud měsíc po opuštění domova nevystoupila z lodi a neucítila v břiše cosi podobného třepotání křídel. To už jsem rostla.

Nanay připlula jako jedna z prvních, byla tu dokonce ještě před orlem. Pomáhala ho stavět, když mě jako malou měla pevně přivinutou k zádům, sotva jsem se z ní vykutálela. Když sluncem vybělené úlomky korálů vysbírali na břehu, byly to jen kameny. Teď je z nich pták.

To nanay říkám, když má strach, což je často, i když se to snaží skrývat. *Vidíš, utěšuju ji, ten pták je celý z kamenů v barvě kostí a je krásný.* Mám na mysli to, že i když se její tělo rozplyne až na kost, bude pořád krásná. *Ale to, co znamená, už tak krásné není,*

odpovídá. *Je to symbol ministerstva zdravotnictví. Říká, že jsme prokletý ostrov, nemocný ostrov.*

Někdy si přeju, aby hned všechno neviděla tak černě.

Všimla jsem si, že dospělé na věcech často zajímá to špatné. Ve škole jsou hodiny sestry Clary plné hříchů a ďáblů, ne lásky a laskavosti jako u sestry Margarity, přestože nás obě učí o Bohu a církvi. Sestra Margarita je nejdůležitější jeptiška na ostrově a taky nejmilejší, takže radši poslouchám ji než sestru Claru.

Nanay má jiné bohy, malé bohy na parapetu nebo pod polštářem. Nelíbí se jí, že chodím do kostela, ale sestry na tom trvají. A já mám sestru Margaritu ráda. Má širokou pusou a nejčistší nehty, jaké jsem kdy viděla. *Tváříš se velice vážně*, řekla mi jednou po modlitbě, ale ne nějak nepříjemně. Nanay říká, že moc mžourám a budu mít vrásky, ale já prostě musím mhouřit oči, když přemýšlím.

Teď mám obličej svraštělý, ale to je kvůli slunci. Mezi stromy, které hraničí s naším dvorkem, jsem našla mýtinu, kde si můžu v chladném stínu kleknout a zaklonit hlavu k modrému nebi. Je neděle, den odpočinku, takže nemám školu a bohoslužba začne až za hodinu.

Vyhlížím motýly. Už třetí léto jsme na prázdné louce u pekárny rozesely semínka květin, ale ta pořád ještě nevyklíčila. Nanay říká, že musí být něco špatně s půdou, protože v ní nerostou rostliny, které mají motýli rádi. Ještě nikdy jsem žádného ve městě neviděla. Určitě se vznáší za mnou jako stín a zmizí, kdykoli se náhle otočím. Takže se snažím nehýbat, když si na to vzpomenu.

„Amihan!“

„Tady jsem, nanay.“

Nanay vypadá unaveně, kolem očí má napnutou kůži. Zavolala na mě celým jménem a obličej má zahalený modrým šátkem, což znamená, že máme návštěvu. Není to pěkné, ale její nos už je bohužel skoro celý pryč. Když dýchá, zní to, jako by vzduch měl háčky. Zasažení znamená u různých lidí různé věci: někdo má boláky jako kaňky růžového inkoustu, jiní jsou oteklí, jako by spadli do žahavého listí nebo šlápli do vosího hnízda. Nanay má ten nos a nateklé prsty a bolest, kterou však umí dobře skrývat.

„Přišla za námi sestra Clara,“ oznamuje mi. „Očisti si kolena a pojď dovnitř.“

Opráším si kalhoty a jdu za ní. V místnosti je horko, nanay se ho snaží zmírnit tím, že pod okna položila misky s vodou. Sestra Clara stojí u otevřených předních dveří a ani po mém příchodu nevejde dovnitř. Doktor Tomas všem vysvětlil, že dýcháním stejného vzduchu se nikdo nenakazí, ale sestra Clara mu asi nevěří, protože se k nanay a ostatním nikdy ani nepřiblíží. Na druhou stranu se nepřibližuje ani ke mně a já zasažená nejsem. Myslím, že asi nemá ráda děti, což je zvláštní, když je jeptiška a navíc učitelka.

„Dobrý den, sestro Claro,“ zdravím, jak jsme se učili, skoro jako bych zpívala.

„Amihan,“ odpovídá sestra Clara. Má to být pozdrav, ale vyzní to prázdně.

„Má malér, sestro?“ vyštěkne nanay přes látku. „Co tentokrát? Běhala ve škole? Smála se v kostele?“

„Odpoledne bude v kostele shromáždění. Bohoslužba bude zkrácená,“ odtuší sestra Clara chladně. „Účast je povinná.“

„A ještě něco?“

Sestra Clara zakrouťí hlavou a odchází s důrazným: „Bůh vám žehnej.“

Nanay za ní svou holí zabouchne dveře. „Vám Bůh žehnej.“

„Nanay!“

Potí se jí čelo. Odmotá si látku z obličejce, pověsí ji na kliku od dveří a sesune se na židli. „Promiň, Ami. Ale ta ženská...“ Zarazí se. Chce říct něco, co by neměla, ale pokračuje opatrně. „Nemám ji ráda.“

„Co si vezmeš na bohoslužbu?“ snažím se ji rozptýlit. Rozčílí se, když s ní lidé jednají jako před chvílí sestra Clara – jako by byla někým, komu je lepší se vyhnout a komu se nesmí pohlédnout do očí.

„Asi to samé jako posledně.“

Posledně, to bylo dávno, když tu jeptišky teprve začínaly pracovat. Půl mého života nazpátek. Pomůžu nanay vstát a ona se s mručením odkulhá převléct do našeho pokoje. Je tak rozzlobená, že si netroufnu jí nabídnout pomoc s knoflíky.

Já se převléknu do modrých šatů. Nanay si na sebe bere druhé nejlepší šaty, čímž chce asi ukázat, co si o církvi myslí.

„Mohly bychom vzít další semínka,“ navrhuju, abych zaplnilo ticho. „Zasejeme jich ještě pár v motýlí zahradě?“

„Tím už čas plýtvat nehodlám. Minulé léto nepřilétl ani jeden motýl, Ami,“ stěžuje si nanay. „Myslím, že se jim na Culionu nelíbí.“

Tiše sedíme v našem nejlepším a druhém nejlepším oblečení a čekáme, dokud není čas jít.

Shromáždění

Kostel je nejkrásnější budova na ostrově. Líbí se mi tu, protože je uvnitř vždycky chládek, dokonce i teď, když slunce dole na pláži rozpaluje písek jako uhlíky. Zdi svítí bílou barvou jako vnitřek korálu. Když vidíte, jak na vrcholku kopce září jako maják, jde se vám ten poslední, strmý úsek snadněji, ačkoli nanay přišel náročnější, než když tu byla naposledy.

Sedíme za Capunem a Bondocem, kteří bydlí kousek od nás ve stejné ulici. Nanay vůbec neříká „amen“ ani si nestoupá, když má, ale to je možná tím, že je po výšlapu rozbolavělá. Ostatní děti ze školy sedí vzadu, všechny spolu v jednom velkém shluku, jako to dělávají po vyučování. Když jsme vešly, dívky sklopily hlavy k sobě a začaly si šeptat. Víím, že si myslí, že jsem divná, protože si s nimi po škole nechodím hrát, jenže nanay potřebuje, abych jí doma pomáhala. Vklouznu jí rukou do dlaně a stisknu. Kromě ní žádné další kamarádky nepotřebuju – i když si někdy přeju, aby si ty holky nešeptaly.

Otec Fernan každou chvíli začne poslední část kázání. Tenhle týden mluví o abstinenci, což myslím znamená nepít alkohol, je-likož Bůh pláče, když člověk nahlas zpívá v ulicích. Doufám, že Bondoc poslouchá, protože jeho jméno sice znamená „hora“ a on jako hora taky vypadá, ale zpívá jako přiškrcený kozel.

Capuno a Bondoc jsou bratři. Capuno je zasažený, Bondoc není, ale stejně za svým bratrem odjel na Culion. Capuno je tak malý, jak je Bondoc velký, ale má v sobě tichou sílu jako spodní proud v řece. Oba patří mezi nejmilejší muže, jaké znám, i když zpívají na ulici, protože jim je abstinence cizí.

„Proto pamatujte, až budete příště míjet krčmu,“ odříkával otec Fernan, „smekněte klobouk na pozdrav majiteli a dlaně obraťte k Bohu. Pomodleme se.“

Skláním hlavu, ale nanay pouští moje prsty a kříží paže. Sestry si toho nevšímají, protože se máme dívat do země, když mluvíme s Bohem, i když je prý nad naší hlavou v nebi.

Otec Fernan nás pokřičuje. Chvíli je ticho, protože všichni přemýšlejí, co se bude dít dál. Otec mění svůj zasmušilý výraz v úsměv. Lidé se mírně naklánějí a šeptají si. Nanay trochu povolí překřížené paže. V místech, kam si zaryla nehty, zůstávají otisky. Sestra Clara si sedá vedle kazatelny, zatímco sestra Margarita chystá další tři židle a spočine na jedné z nich.

Uličkou se ozývají kroky a spolu s doktorem Tomasem, který se tváří vážně, nás míjí muž, kterého jsem nikdy neviděla. Cizinec má na sobě světlý lněný oblek a nese dvě dřevěné desky. Jde jako loutka – nohy zvedá vysoko nad zem a provázek nad hlavou má napnutý – a pak si sedá na židli. S očekáváním obrátíme zrak k otci Fernanovi.

„Děkuji, že jste přišli,“ začne, jako bychom teprve teď dorazili.

„Dnes tu probereme několik velice důležitých změn, k nimž dojde ve městě Culion. Tyto změny se mohou zprvu zdát zvláštní, ale musíme pamatovat na boží plán a věřit mu.“

Sestra Clara vážně příkyvuje, ale široká ústa sestry Margarity jsou zavřená jako zalepená obálka a doktor Tomas s tváří zmučlanou jako rozžvýkaný karamel vypadá sklíčeně.

„Vedle doktora Tomase sedí náš vzácný host, pan Zamora.“ Všechny hlavy se otočí. „Pan Zamora pracuje pro vládu v Manile. Podělí se s vámi o to, jak vidí budoucnost našeho ostrova.“

Cizinec se zvedá ze židle. Je tak dlouhý a vyzáblý, že vypadá jako saranče stojící na zadních nohách. Dlaně mu zplihle bimbají ze zápěstí, jde dopředu a sundává si klobouk, který beztak uvnitř neměl mít na sobě.

„Pacienti a příbuzní,“ spouští a mně už je jasné, že tohle nebude dobré shromáždění. Nikdo z místních o zasažených nepřemýšlí jako o pacientech, možná s výjimkou sestry Clary. „Děkuji za přijetí. Bohoslužba se mi moc líbila.“

Hlas má sytý a hluboký, což se nehodí k jeho pohublé figuře a oteklým rybím rtům. Nanay vedle mě je zase napjatá a Bondoc přede mnou se opírá o tvrdou dřevěnou lavici a má zkřížené ruce.

„Otec Fernan má pravdu, že jsem vás přišel informovat o několika velmi důležitých změnách, ale zapomněl zmínit, že jsou to rovněž změny ohromně zajímavé. My jako vláda děláme z Culionu místo o-sví-ce-ní.“ S každou slabikou se udeří do dlaně. „V boji se soužením, kterým mnozí z vás trpí, dochází k pokroku. S veškerou úctou k doktoru Tomasovi se způsob léčby mimo tuto kolonii vyvíjí velmi rychle. Je nám už známo, že lepru způsobuje bakterie, a jsem si jistý, že vám doktor Tomas vyložil, jak je

důležité dodržovat čistotu. Máme naději, že ještě za života vašich dětí nalezneme pro malomocné lék.“

Všichni se hromadně nadechnou a nanay sebou trhne. To slovo nepoužíváme. Završí mě dlaně. V kostele je najednou dusno.

„Ale než ten den nastane, musí dojít ke změnám. Musíme nemoci bránit v šíření. Vláda si všimla, že mnozí z vás plodí děti. Víím, že vás otec Fernan i sestry poučili o výhodách zdrženlivosti, ale co s dětmi, které se narodí zdravé? Musí i ony žít život malomocných?“

Dostal se do tempa a pochoduje v přední části kostela na nohách tenkých jako jehly a mává rukama. My jsme mezitím přestali tiše sedět. Naštvaný sykot lidí sílí, jako když plivnete do rozpálených uhlíků. Nanay mě bere za ruku a tiskne ji.

„My říkáme ne!“ pokračuje pan Zamora, jako by sykot byl potlesk. „Zachráníme culionské nevinné a dáme jim lepší život. Nechce snad tohle každý rodič? Lepší život pro své děti? Odeť jej budeme zajišťovat procesem segregace.“

Náhle se vrhne k dřevěným deskám a zvedne je, každou v jedné ruce. Jedna nese nápis *SANO*. Druhá *LEPROSO*.

Bondoc vstává a víc než kdy dřív vypadá jako hora. Tělo se mu chvěje, Capuno se ho snaží zadržet, ale on jeho ruku setřásá, cpe se do uličky a pochoduje k Zamorovi na vzdálenost půl metru. Říkám si, že ho praští, ale on jen stojí a prsty svírá v pěst.

„Co to má znamenat?“ zuří. Sestra Margarita taky vstala a teď u něj stojí a chlácholí ho. Zamora cuknutím roztahuje rybí rty do úsměvu.

„Zrovna jsem se to chystal vysvětlit,“ říká.

„Tak vysvětluje. A volte lepší slova než ta, která jste zatím

použil,“ zlobí se Bondoc a nechává se sestrou Margaritou odvést k volnému místu v přední lavici.

„Prosím, pán je náš host...“ začíná otec Fernan, ale Zamora zvedá ruku, tak jako to dělá sestra Clara s námi ve škole, a sklání hlavu, jako by říkal *samozřejmě*. Opět ukazuje desky.

„*Sano* – čistý. *Leproso* – malomocný, trpící leprou,“ vysvětluje.

„Čistí umíme,“ zamumlá Capuno.

„Po ostrově bude rozmístěna spousta podobných nápisů. Čistí se musí zdržovat v oblastech označených *Sano*. Malomocní zůstanou zase na svých vyznačených místech.“

„Ale co rodiny?“ Nanay pouští mou ruku a zvedá se stejně rázně jako Bondoc, ale k panu Zamorovi nejde.

„Pardon?“

„Co rodiny?“

„Neslyším vás.“ Slyší. Všichni víme, že slyší.

Nanay to taky musí vědět, ale po chvilce si z obličeje odmotá látku. Když potřebuje, umí být ohromně statečná. Sestra Clara se odvrací s nesouhlasným mlasknutím, ale Zamorův pohled je ještě horší.

„Říkám: a co rodiny? *Zplodila jsem* dítě. Moje *čistá* dcera celý život žije se mnou, se svou evidentně *špinavou* matkou. Zůstává *čistá*, ač se jí moje *soužení* snaží pošpinit, seč mu síly stačí. Jaký navrhujete postup?“

V jejím hlase je výzva, její jazyk je špička meče.

Pan Zamora si vlhčí rty. „Hned jsem se k tomu chtěl vyjádřit, než jste mě přerušila.“

Nanay se zhluboka nadechne, aby odpověděla, jenže otec Fernan vstane a rozpaží, jako když nám předvádí otevřenost božího srdce.

„Dítě, prosím. Nech našeho hosta domluvit.“

To je zrada. Poznám to tak jistě, jako cítím pot na vlastních dlaních. Zrazuje nás. Nanay se sesouvá zpět a nebere mě za ruku, tak jí zmáčknou zápěstí, abych jí dala najevo, že jsem pyšná.

„Vše činíme proto, abychom omezili šíření *mycobacteria leprae*,“ podotýká pan Zamora důležitě. „Nemoci, která vám vzala nos. To je vaše dcera, vedle vás?“ Na odpověď nečeká. „Jak by vám bylo, kdyby dopadla stejně ošklivě?“

Někdo musí něco říct, ale mně se hlas zadrhl v krku. Sestra Margarita se bezděčně pohne a otec Fernan k ní zdvihne ruku, tak jako to pan Zamora udělal jemu, zatímco cizinec rázuje dál.

„My to neděláme pro vlastní potěšení, kdepak. Tohle místo odsává vládní peníze, ale dali jsme vám nádherný domov.“

„Jsme tady už roky!“ zvolá Bondoc. „Někteří i celé generace. Nedali jste nám nic...“

Zamora ho překřičí. „Zavádíme segregaci, abychom zachránili nevinné.“ Nechápu, proč to slovo pořád opakuje. „Těm, kdo jsou zdraví, darujeme budoucnost. Byl jsem pověřen správou zařízení na ostrově Coron...“

Coron – náš sousední ostrov. Za jasného dne – a těch máme hodně – ho můžete spatřit z kopců na východě. Ale je to jen úzká šmouha, jako by po skle horizontu přešel umaštěný prst. Z jedné pláže na druhou si nezamáváte ani se nevidíte.

„Zařízení?“ skáče mu do řeči sestra Margarita. „Jako nějaký ústav?“

„Siroťčinec,“ odpovídá pan Zamora.

„Ale tyhle děti mají rodiče.“ Jeptišce se třese hlas. Nanay mě chytne za ruku. „Jejich rodiče nejsou mrtví.“

„Ale jsou nemocní, sestro. A žijí v místě, kde do tří let vznikne

největší kolonie malomocných na světě, pokud jsou naše odhady správné. Začneme tím, že já na Coronu převezmu sirotčinec, kde se bude dětem z Culionu lépe žít. Budou tam s dalšími zdravými dětmi, daleko od nemoci a smrti. Až vyrostou, budou moci získat práci na pevnině, v Manile nebo dál v zahraničí. Nemoc vymře...“

„Chcete říct, že my vymřeme, pane Zamoro?“ Capuno promlouvá jemným hlasem, ale námitka muže zastavuje. Zírá na Capuna a jeho mlčení je horší, než kdyby přikývl. Všichni sebou zase cuknou a on pokračuje.

„Tato segregace má plnou podporu naší vlády. Otec Fernan dal své požehnání a doktor Tomas dnes ráno podepsal smlouvu, která čítá již sedmdesát podpisů světových odborníků z Ameriky, Indie, Číny a Španělska.“

Kněz a doktor zírají do země, zatímco pan Zamora vytahuje z náprsní kapsy obálku a mává ve vzduchu nejspíš tou smlouvou. Doktor Tomas to podepsal. Otec Fernan dal požehnání. Odborníci ze zemí daleko za naším mořem souhlasili. Celý svět je proti nám.

„Všichni se domnívají, že tohle je nejlepší – ba jediný možný – postup. Brzy dorazí vládní posily, které zajistí, aby vše proběhlo hladce. Sestry vás postupně po jednotlivých ulicích budou vodit na prohlídku do nemocnice. Tohle je začátek nové éry.“

Tohle je konec. Nikdo nesyčí, nikdo nevstává, aby zpochybnil Zamorovy řeči. Desky jsou opřené o schod před kazatelnou.

Sano. Leproso.

Zapomněla jsem, jak se dýchá.